9.2.2024

Asiantuntijalausuntopyyntö eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 13.2.2024

HE 108/2023 vp, HE eduskunnalle laiksi sotilasvammalain 6 ja 6 b §:n muuttamisesta

Valtiokonttori on valmistellut ehdotettuja muutoksia yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, ja pitää muutosten toteutumista tärkeänä.

1 Sotilasvammalain 6 §:n muuttaminen

1.1 Sotainvalideilla on oikeus ympärivuorokautiseen hoitoon

Sotainvalideilla on sotilasvammalain (404/1948) mukaan oikeus laitoshoitoon, josta laissa käytetään termiä laitoshuolto. Sotilasvammalain mukaisen laitoshoidon palvelutarjonta on vähentynyt, ja sitä tarjoavat nykyisin lähinnä jäljellä olevat sairas- ja veljeskodit. Valtiokonttori kilpailutti sotainvalidien hoitopalvelut viimeksi vuonna 2022. Palvelujen tarjonta väheni edellisestä kilpailutuksesta niin merkittävästi, että Valtiokonttori nosti tuolloin esille mahdollisuuden muuttaa sotilasvammalakia siten, että vuokran osuus voitaisiin asumispalveluissa korvata vuosien 1939–1945 sotien johdosta vahingoittuneelle tai sairastuneelle, laitoshoitoon oikeutetulle sotainvalidille. Hoitopalvelujen tarjonta on vähäistä erityisesti Suomen itäpuolella.

Sotainvalideja on jäljellä noin 300. Heidän keski-ikänsä on noin 93 vuotta, ja heidän määränsä vähenee noin 25–30 prosenttia vuodessa. Osa sotainvalideista asuu edelleen kotona. Esitetty muutos koskeekin pientä, mutta tärkeää kunniakansalaisten ryhmää.

Esitetty muutos ei koske ennen vuotta 1991 asevelvollisena vammautuneita, jotka myös ovat sotilasvammalain kohderyhmä. Sotilasinvalideja on noin 1350. Muutoksen ulottaminen myös sotilasinvalideihin kasvattaisi muutoksen kustannuksia merkittävästi ja pitkäaikaisesti, koska sotilasinvalidit ovat sotainvalideja nuorempia. Sotilasvammalakiin on tehty myös muita muutoksia, jotka eivät koske sotilasinvalideja. Myöskään vuonna 1991 ja sen jälkeen asevelvollisena vammautuneilla ei ole nyt sotainvalideille esitettyä etuutta.

1.2 Laitoshoidon tarjonnan vähenemiselle useita syitä

Laitoshoidon tarjonnan vähentymiseen on asiakasmäärän vähäisyyden lisäksi useita syitä. Valtiokonttorin laatuvaatimukset sotainvalidien hoidolle ovat lähtökohtaisesti korkeammat kuin muussa vanhustenhuollossa. Valtiokonttori edellyttää esimerkiksi lääkärin saamista paikalle asiakkaan tarpeen mukaan sen sijaan, että asiakas vietäisiin päivystykseen. Myös mm. kuntoutus ja virkistystoiminta sisältyvät hoidon laatuvaatimuksiin.

Palveluntuottajat eivät välttämättä katso voivansa sitoutua vain yhden tai muutaman Valtiokonttorin asiakkaan osalta korkeampaan palvelutasoon kuin muiden asiakkaidensa osalta. Syynä voivat olla esimerkiksi kustannuksiin tai palvelujen saatavuuteen liittyvät tekijät. Valtiokonttori ei toisaalta pysty

Sörnäisten rantatie 13, Helsinki, PL 14, 00054 VALTIOKONTTORI
Puh. 0295 50 2000, Faksi 0295 50 3333, www.valtiokonttori.fi

sitoutumaan siihen, että jokaiselle sopimuspalveluntuottajalle ohjautuisi asiakkaita, vaan asiakkaat saavat valita palveluntuottajista itselleen sopivimman.

Valtiokonttorin asiakasmäärä on vähäinen, joten Valtiokonttorin sopimuspalveluntuottajat ovat riippuvaisia muista asiakkaista. Näkyvissä on merkkejä siitä, että Valtiokonttorin palveluntuottajat voivat joutua esimerkiksi lopettamaan toimintansa tai siirtämään liiketoimintansa julkiselle sektorille sen vuoksi, että hyvinvointialueet vähentävät ostojaan. Näin tapahtui jo Kanta-Hämeen hyvinvointialueella vuoden 2023 lopussa. Valtiokonttorin puitesopimukset eivät ole siirrettävissä julkiselle toimijalle. Tämä tulkinta perustuu korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätökseen 191/2021.

1.3 Vaihtoehtoja laitoshoidolle vähän

Valtiokonttori voi korvata myös julkista laitoshoitoa, jos sopivaa puitesopimustoimittajaa ei ole asiakkaalle sopivalla etäisyydellä. Julkista laitoshoitoakin on nykyään tarjolla varsin vähän.

Sotilasvammalaki kieltää nimenomaisesti korvaamasta palvelu- tai tukiasunnosta perittävää vuokraa tai vastaavaa maksua. Tästä syystä asumispalvelussa asuvat sotainvalidit joutuvat kustantamaan vuokran osuuden itse. Asumispalveluissa on tällä hetkellä Valtiokonttorin arvion mukaan noin 60 sotainvalidia. Valtiokonttori kustantaa sotilasvammalain nojalla asumispalveluihin hoivan ja muut palvelut, jotka asiakkaalla olisi oikeus saada myös kotiin. Tällaisia ovat esimerkiksi ateria- ja siivouspalvelut.

Valtiokonttorin laatuvaatimukset eivät koske julkista laitoshoitoa, eivätkä asumispalvelua, joten ne eivät laadultaan ja laajuudeltaan vastaa sotilasvammalain mukaista laitoshoitoa. Ne ovat kuitenkin tällä hetkellä lähinnä mahdolliset ja siten parhaat vaihtoehdot täydentämään palveluverkkoa, jotta sotainvalideilla olisi mahdollisuus asua lähellä kotiaan tai omaisiaan.

1.4 Arvio kustannuksista maltillinen

Esityksestä aiheutuu arviolta enimmillään noin 720 000 euron vuotuinen lisäkustannus niiden sotainvalidien osalta, jotka tällä hetkellä asuvat asumispalveluissa. Valtiokonttorin arvion mukaan asumispalveluissa asuu noin 60 sotainvalidia, eikä heidän vuokransa osuutta tällä hetkellä korvata. Vuotuinen kustannus olisi asiakasmäärän mukaan vähenevä. Kustannusten arviointi on vaikeaa, sillä Valtiokonttorin saamien tietojen mukaan asumispalvelun vuokrien hinnat vaihtelevat merkittävästi jopa samalla alueella.

Momentille 33.50.52 on vuonna 2024 myönnetty noin 42,6 miljoonaa euroa. Lisäkustannus vuoden 2024 vuokrakustannuksista ohjautuisi vuodelle 2025, jolloin Valtiokonttori korvaa mahdolliset liian pieneksi osoittautuneet ennakot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaaville viranomaisille.

Asumispalveluihin siirtyvien uusien asiakkaiden ei voida katsoa kasvattavan kustannuksia kustannusennusteisiin nähden siksi, että heillä on jo nyt oikeus

Valtiokonttorin korvaamaan laitoshoitoon, joka on asumispalveluiden vuokraa kalliimpi palvelu.

Jos asumispalveluiden vuokrien hinnat uhkaisivat nousta hallitsemattomasti, olisi Valtiokonttorin mahdollista puuttua asiaan, koska lakiesityksen mukaan korvataan *kohtuullinen* vuokra tai vastaava muu maksu.

Asumispalveluiden vuokrien osuuden korvaamiseen tarkoitetut määrärahat maksettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaaville viranomaisille samoin kuin tällä hetkellä maksetaan määrärahat sotainvalidien avopalveluihin. Järjestämisestä vastaavat viranomaiset eivät ole voineet ottaa huomioon nyt esitetyn lakimuutoksen vaikutusta arvioidessaan vuonna 2024 tarvitsemaansa määrärahaa. Niillä on kuitenkin mahdollisuus saada lisää määrärahaa alkuvuonna 2025, jos Valtiokonttorin maksama ennakko osoittautuu liian pieneksi.

Jos vastaava etuus päätettäisiin ulottaa myös rintamaveteraaneihin, ei siitä voi säätää sotilasvammalaissa. Muutoksen kustannukset olisivat huomattavasti suuremmat, sillä rintamaveteraaneja oli vuoden 2024 alussa noin 1850. Koska rintamaveteraaneilla ei tällä hetkellä ole oikeutta Valtiokonttorin korvaamaan laitoshoitoon, olisi palvelun piiriin tulevien rintamaveteraanien määrä suhteessa heidän kokonaismääräänsä huomattavasti suurempi kuin sotainvalidien, joista useimmat ovat jo nyt Valtiokonttorin korvaamassa laitoshoidossa.

1.5 Valtiokonttori ohjeistaa mahdollisesta lakimuutoksesta

Valtiokonttori on ennakolta informoinut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavia viranomaisia mahdollisesti tulossa olevasta lakimuutoksesta. Jos muutos tulee voimaan, Valtiokonttori ohjeistaa sekä viranomaiset että sotainvalidien palveluneuvojat. Valtiokonttori on ennakolta informoinut myös Kelaa, koska lakimuutoksella tullee olemaan vaikutuksia asumistukiin.

2 Sotilasvammalain 6 b §:n muuttaminen

Valtiokonttori kannattaa sotilasvammalain muuttamista siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavan viranomaisen järjestämistä palveluista vuosittain ennakkona maksettava korvaus suoritettaisiin yhdessä erässä nykyisten kuukausierien sijaan.

Muutos yhtenäistäisi sotainvalidien ja rintamaveteraanien korvausmenettelyt. Kerran vuodessa rintamaveteraanien palveluihin maksettava summa on huomattavasti suurempi kuin sotainvalidien palveluihin kuukausierinä jaettava summa. Ennakkoina maksettiin vuoden 2024 alussa rintamaveteraanien osalta yhdessä erässä noin 78,5 miljoonaa euroa ja maksetaan vuoden 2024 aikana sotainvalidien osalta 12 erässä noin 11,5 miljoonaa euroa. Muutos vähentäisi hallinnollista työtä asiakasmäärän vähentyessä ja maksettavien summien pienentyessä.

Koska lain voimaan tullessa kuukausieristä osa olisi jo maksettu, ja koska korvaustietojärjestelmä edellyttää muutoksia, on 6 b pykälän muutoksen tuleminen voimaan vasta vuoden 2025 alusta lukien perusteltua. Korvaustietojärjestelmän edellyttämien muutosten kustannukset ovat vähäiset. Muutoksella ei olisi muuta vaikutusta kustannuksiin.

3 Lopuksi

Valtiokonttori esittää pyydettynä lausuntonaan, että sotilasvammalain muutos hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena. Valtiokonttorin tehtävien kannalta ei ole estettä toteuttaa muutosta pikaisella aikataululla.

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Mikko Kangaspunta
Vt. pääjohtaja

Hanna Koskinen
Apulaisjohtaja

Valtiokonttori
Statskontoret
State Treasury

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

VK/1347/2024	Sosiaali- ja terveysvaliokunta tiistai 13.02.2024 klo 10.00 / HE 108/2023 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilasvammalain 6 ja 6 b §:n muuttamisesta / Asiantuntijapyyntö

Asiakirja / Dokument / Document

VK/1347/2024-3	Lausunto sotilasvammalain 6 ja 6 b §:n muuttamisesta

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures

Signed By:Koskinen Hanna 91273103M
Signed at:2024-02-09 11:56:23 +02:00
Reason:I approve this document

Signed By:Kangaspunta Mikko 91297161P
Signed at:2024-02-09 12:14:52 +02:00
Reason:Hyväksyn tämän asiakirjan